

■ PUNTO DA VISTA

Tut davos aura – la tschertga d'in candidat

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

Is Rumantschs n'han nagin stadi e nagin guvern. Els han la Lia Rumantscha. Tgi che stat a la testa da questa instituziun è impurtant. Era la discussiun lasura è impurtanta. Eleger il presidi per la Lia senza discussiun averta e publica fiss sco dad eleger davos aura in cusseglier federal.

Las duas presidentas ed il president da las trais uniuns regiunalas han para temì la lavur, la tensiun ed il cumbat ch'ina tschertga da candidats chaschuna. Perquai èn ils trais parsuras para stads leds e cuntenents che la centrala a Cuira ha surpiglià la tschertga. Ma tgi ha la Lia contactà? Gliez resta en il stgir.

Manca la trasparenza. Ins na sa betg quant temp che la Lia ha impundì. Ins na sa nagut surlonder tenor tge criteris ch'ins ha tschertgà. Han ins da bell'entschatta zavrà ora tut ils nums da persunas ch'èn ina giada passads giu per ils pes al secretari Urs Cadruvi? Da lezs poi dar inqualin che vegness en dumonda per il post.

Senza dar enconuscent detagls davart la tschertga ha la Lia a Cuira proponì Johannes Flury per il presidi. La glieud sin via scurlatta il chau: Tge? In dal Partenz? In che ha emprendì rumantsch? Puspè in da la pld – sco Urs Cadruvi e Duri Bezzola?

La chapientscha per questa proposta è minimala sche betg perfin inexistenta tar la glieud che n'enconuscha betg il candidat. Quai avess ins pudì evitar cun ina tschertga publica ed averta. I stuess esser cler tgi ch'ins ha dumandà. Sche propi tuts candidats chapavels han ditg na avessan ils Rumantschs chapientscha per in candidat d'ordaifer.

Las duas presidentas ed il president da las uniuns regiunalas stattan davos questa candidatura. Mo co tuna quai en lur regiuns? Va la basa d'accord? Sche quai n'è betg il cas èsi da ponderar da spustar l'elecziun sin il 2016. I basta era sch'ins elegia il presidi ad ina radunanza extraordinaria la proxima primavaira.

Ed anc in'ultima remartga. Na effissi betg nairissimas uras d'avair finalmain ina giada ina dunna a la testa?

Il proceder da la Lia – problematic u pragmatic?

Trais vuschs criticas e trais che van d'accord

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **La Lia Rumantscha a Cuira propona gist sezza ses president. Ella less avair Johannes Flury a la testa e l'elecziun duess succeder gia ils 31 d'october. Quest proceder è nunusità. Fin uss avevan adina las regiuns tschertgà candidats. Tge dian ils presidents da las uniuns rumantschas?** «Jau sun indignà da questa situaziun», di Cristian Collenberg da la Societad Retorumantscha (SRR). Per l'ina demissiuneschia il president actual Duri Bezzola tut a la bahutta. Per l'autra saja quai nunusità che la suprastanza da la LR proponia gist sezza ses president. «Quai è cunzunt sorprendent sch'ins guarda in pau enturn e vesa tge candidats ch'i dess che savessan era far.»

La Lia Rumantscha preschentia Johannes Flury sco candidat ideal. «Persunas pensiunadas na possian dentant betg esser l'emprima schelta», di Collenberg. I fiss bain ina «chaussa pauperissima» sch'ins na chattass betg in candidat activ.

Davart il nov presidi duvrassi ina discussiun entaifer la Rumantschia. Per avair temp pudess ins spustar l'elecziun sin l'entschatta 2016. Ma ins veglia avair ruaus, constattescha Collenberg. Quai saja deplorablmain la tenuta da tscherts gremis. El giavischass ch'ins elegia ina persuna che ha tschaffen da far discussiun e che sviluppescha perspectives.

Dosch: «Fatgs accomplids»

«Da communigar a medem temp la demissiun dal president e la nova candidatura n'è betg l'agir ch'ins spetga d'ina tala instituziun», di Filip Dosch da la Grupa rumantscha dal cussegl grond. L'elecziun succedia a curta vista. Enfin il davos d'october n'hajan ins betg temp per evaluar autras persunas per quest post.

«Senza vulair valitar las abilitads dal candidat pens jau: Per metter il presidi da la Lia stuess ins pudair tscherner tranter pliras persunas u almain avair la pussaivladad dad evaluar pliras candidaturas e betg metter ils delegads avant fatgs accomplids», di Dosch. Crititgar il candidat na less el dentant betg avant che savair dapli da sias abilitads.

Dosch sa dumonda sch'igl è stà tactic da trametter la comunicaziun uschè tard. Sch'ins avess survegnì l'infurmaziun intgins dis avant avessan ils deputads rumantschs gi la chaschun da discutir la tematica a l'ur da la sessiun dal cussegl grond.

Derungs: «Stenschentat discussiun»

Tenor statut han las trais uniuns regiunalas il dretg da far propostas. Questa giada vegnia la proposta dentant da la Lia sezza e betg or dal ravugl d'ina uniun, di Silvana Derungs da l'Uniun da litteratura: «Tacticamain èsi sa chapescha fitg clever da stenschentat ina discussiununa

Suenter trais onns demissiunescha Duri Bezzola (a san.). Quant ditg restass Johannes Flury? (a dretga). Ils uffizis da la Lia na pon betg vegnir occupads cun persunas sur 70 onns.

MAD

cun purtar in candidat betg fitg dispartivel.» Flury saja ina persuna integra e bainvesida, ina persuna ch'ins na possia betg dir bler encounter.

A Derungs manca dentant la discussiun. Lezza avessi en mintga cas dà cun propostas or dal ravugl da las regiuns. Spustar il termin d'elecziun na portia betg bler sche las trais uniuns grondas sustegnian tuttas la candidatura da Flury – nun ch'i dess anc dapli vuschs malcontentas. La presidenta da l'ULR fa anc attent a la limitaziun dal temp d'uffizi tar la Lia: Candidats sur 70 onns na pon betg pli vegnir tschernids. I na resta pia betg bler temp a Flury da lantschar insatge e da metter sin nova via la Lia. Flury fiss segir in president che vegnia ora bain cun tuts, di Derungs. «Jau avess simplmain gugent udì dapli da las ideas concretas da Flury davart l'avegnir da la LR – anc avant il di d'elecziun.»

Pittet: «In grond servetsch»

«La finamira è per il mument d'avair in pau quietezza», di Zegna Pittet-Dosch da l'Uniun Grischun Central. La Rumantschia na saja anc betg sa revegnida dals viriveris pervi dal rumantsch grischun ed ils idioms e na possia betg sa prestar ina elecziun da cumbat per il presidi.

Ils trais presidents da las uniuns regiunalas sajan stads infurmads appartegnent la tschertga d'in successur per Duri Bezzola. Ins haja pudì far propostas ord las valladas. «Tenor mai n'è quai betg problematic che la Lia impunda energia per tschertgar in candidat valabel che vegn sustegnì da tuttas regiuns.»

Ella sezza saja gea adina s'exprimida per il rumantsch grischun. Perquai saja ella per tscherta glieud in faziel cotschen. Uschia fissi stà grev da manar ina discussiun cun la basa. «Sche nus trais presidents da las uniuns regiunalas avessan gi da tschertgar candidats na fissan nus vegnids sin nagina frastga verda.» Per quest motiv sajan tuts trais presidents stads engraziavels che la Lia haja tschertgà il candidat. «Quai è stà in grond servetsch.»

Stuppan: «Persuna d'ordaifer»

Ils presidents da las uniuns regiunalas sajan vegnids contactads a temp, di Anna-lea Stuppan da l'Uniun dals Grischs. Ins saja stà d'accord che la Lia haja tschertgà in candidat. Quai saja legitim ed en urden uschè ditg che lezza vegnia fatga conscienziosamain. Ils ultims onns saja la Rumantschia stada en ina situaziun delicata. «Flury sco persuna d'ordaifer saja ina buna soluziun», di Stuppan. «El fiss probabel era vegnì dumandà d'ina uniun regiunala.»

Dals agens delegads n'ha Stuppan anc survegnì nagins resuns appartegnent questa candidatura. Ella saja dentant stada en contact cun Pro idioms per savair tge che la gruppaziun patratgia. Avant la radunanza da delegads da la Lia salva l'Uniun dals Grischs sco usità ina radunanza da delegads per tematisar il presidi da la Lia.

Vitus Gartmann da la Surselva Romantscha è quest'emna en ils Stadis Unids e n'ha per il mument betg vuli prender posiziun.

Gabriel: «In papa transitoric»

Martin Gabriel, president da l'anr, vesa Johannes Flury plitost sco ina sort «papa transitoric». Uschiglio n'avessan ins betg pudì sa cunvegnir sin ina proposta uffiziala. Flury saja in candidat che possia contentar tuts. El saja ina figura che possia mitigiar carplinas.

Flury saja bain in Gualser e vivia en Partenz. «El ha dentant ina gronda experienscha rumantscha sco plevant da Sent e sco rector da la scola pedagogica», di Gabriel. «En la pratica è el forsa pli rumantsch che bliers da nus.» Da spustar l'elecziun sin pli tard n'è per Gabriel nagin tema. Las uniuns regiunalas hajan gi avunda temp.

Tge stat en las statutas?

La radunanza da delegads elegia il presidi da la Lia Rumantscha. I dat indesch uniuns u organizaziuns rumantschas che pon trametter lur delegads. Ina proposta per il presidi pon – tenor statutas – far mo las uniuns regiunalas. Gliez fissan la Surselva Romantscha, l'Uniun dals Grischs e l'Uniun Rumantscha Grischun Central. Il temp d'uffizi è limità a trais periodas da trais onns. Plinavant stat scrit en las statutas: «Candidatas e candidats che han cumplenì 70 onns na pon betg pli vegnir tschernids.»